БАРЫ ДОЙДУЛАР ПРОЛЕТАРИЙЛАРА ХОЛБОҺУҤ!

САҤА ОЛОХ

ССКП ЧУРАПЧЫ ОРОЙУОНУНААҔЫ КОМИТЕТЫН УОННА ҮЛЭҺИТТЭР ДЕПУТАТТАРЫН ОРОЙУОННААҔЫ СОВЕТЫН ОРГАНА

Орган Чурапчинского районного Комитета КПСС и районного Совета депутатов трудящихся Якутской АССР

1931 сыл алтыныы 15 нүүтүттэн тахсар | № 13 (3969) | 1971 сыл. Олунньу 2 күнэ ОПТУОРУННЬУК | Сыната 2 харчы

Сарсын, олунньу 3 күнүгэр, оройуон тыатын хаһаайыстыбатын специалистарын сүбэ мунньаҕа Чурапчы сэлиэннэтигэр аһыллар.

СЫЛГЫ ӨЛҮҮТҮН САЛГЫЫ ТАҺААРБАТ ИҺИН

Совхоз Соловьевтааҕы отделениета сылгы хотхоттоор ааспыт сылга атын отделениелартан, намыһах көрдөрүүлээммитэ. Ол биричиинэтинэн биэлэр кулуннаһыннара, кытарааһыннара маассабайдык тахсыбыта буолар.

Биллигин отделение 779 сылгылаах. Ити совхоз сылгытын 20 бырыһыанын ылар. Бэс баар сылгы 63 бырыһыанныгар тэҥ.

Сылгыһыттар звенонан үлэлиилэр. Звенону коммунист Петров Д. Д. салайар. Манна Попов Д. С., Федоров Н. А. курдук ор сыл үлэлээбит кырдьаҕас, опыттаах сылгыһыттар бааллар. Ааспыт сылга Петров Д. Д. 82, Федоров Н. А. 78, Попов Д. С. 74 бырыһыан төрүөбүлары ситиспиттэрэ.

«Көҥүөһү көмүгэ ходуһаны, мэччирэҥ сирии ертөөһүн ыытыллыбат, ол түмүгэр сылгыга охсуулаах буолла» — диир кырдьаҕас сылгыһыт Н. А. Федоров. Ааспыт сайын сылгыһыттар сылгы таптаан тохтуур, хаһыылаах сирдэргэ Чараҥка уонна Буор ураһаҕа бизнэ торотор, сэлиир, аһатар 3 кэм. усталлаах хаарчах туппуттара.

Отделениеҕа уба̀ааны араарыы сонко ыытыллыбыт. Биллигин туруттуван 170 сылгы аһыы турар. Чоран диэн сиргэ 120 уба̀аһы Крошников Ф. Д., Илларионов И. Н. көрөллөр. От хаачыстыбата үчүгэй, бурдугу, туухуу сиэтии олохтоммут. Мөлтөх туруктаахтарын туһунан группалаан аһатыы тэриллибит. Чыаппаан диэн сиргэ 50 бизнэ уонна тыһы тиэһэни сылгыһыттар бэйэлэрэ солбуһа сылдьан көрөллөр.

Бу отделениеҕа, Хахыйахха, Доҕордуурап отделениетын 180 сылгыта аһыыр. Ити аралас группа, онон бастаан кыра сылгыны үтүөрүүгэ тахса сылдьыбыт. Көһөн киирбиттэрин кэнсө 6 уба̀аһа олбуот. Биэс мөлтөх туруктах баар. Бурдуктарын саппаһа кыра.

Оскотун сааһын тыыныы, тыаллаах буоллаҕына, хаар чиҥиирэ. Сылгыта аһыы кытаатыа, куттал төскүөҕө. Онон эрдэттэн оту ороскуоттааһыны бэрээдэктээххэ, аһара сиэтиини таһаарымаахха наада. Бурдугу быспакка сиэтии ырбыт сылгыга улахан туһалааҕын эйдүүр наада.

П. ИЛЛАРИОНОВ.
Намнаағы пленстанция сылгы нитинитигэр оройуоннар икки ардыларынааҕы зоотехника.

Бочуотунай Грамотанан наҕараадаланнылар

Хаһаайыстыбаннай былааннары толорууну уонна социалынай-культурнай тутууну тэрийнигэ ситиһинлээх ыытыы иһин Саха АССР Верховнай Советын Президиума үлэһиттэр депутаттарын сельскэй уонна бөһүөлэктээҕи Советтарын ситэрилээх комитеттарын председателлэрин, секретардарын бөлөҕүн Бочуотунай Грамотанан наҕараадалаабыта. Ол иһиттэн биһиги оройуонтан:

Егошкова Евдокия Дмитриевна — үлэһиттэр депутаттарын Кытаанах сельскэй Советын ситэрилээх комитетын председателэ.

Далбаев Константин Прокопьевич — үлэһиттэр депутаттарын Хоптово сельскэй Советын ситэрилээх комитетын председателэ.

Саҥа табаардар

СНИМОККА — «Юпитер-601» туспарыллыбыт портативнай транзисторнай приемник. Кини моделын Днепропетровскайдааҕы радиозавод коллектива оҥордо. Ис магнитнай антеннаттан уһун уонна орто долгуннарга биэриилэри үчүгэйдик ылары хаачыллыыр. Приемник ыйааһына — 280 грамм.

А. Запара фотота.
ССТА фотохрониката.

ССКП XXIV СЪЕҺИН КӨРСӨ

Механизатордар сүбэлэһэллэр

Субуруускай аатынан совхоз механизатордарын мунньаҕа буоллаҕа. Онно ааспыт сыллааҕы үлэ түмүгүн, 1971 сыл соруктарын уонна социалистическай куоталаһыны туһунан совхоз хамсаабынай инженерэ Макаров С. П., рабочком председателэ Чичигинаров И. Я. дакылааттаатылар. Онно этиллэринэн, совхозка 1970 сыллааҕы тракторлар үлэлэрин быллаана 105,4 бырыһыан, автомашина үлэтэ 117 бырыһыан толорулунна. Сыл устата 46,5 тонна дизельнэй уматык, 20,9 тонна бензин кэмчилиннэ. Совхоз бастыҥ механизатордара ДТ-75 тракторынан Кампеев Д. С. — 2009,3 га, Пермяков Н. И. I — 1827,3 га, Макаров А. В. — 1869,3 га, көлүөнэлээх тракторларынан Дьячковскай Д. И. — 969 га, Назаров А. Т. — 774 га, Громов П. С. — 772 га сыыппарас хорутуулуу оҥордулар. Шофердар Скрябин П. И., Яковлев Б. И., Макаров П. Г. былланнарын икки төгүлтэн ордук аһардылар. Трактор үлэтин тарийиҥэ **Сылаҥ механизатордара үчүгэйдии үлэлээн совхоз урдүнэн ныайыылааҕынан таҕыстылар** уонна биир «Дружба» эрбиинэн бириэмийэлэммиллэр.

Маны таҥэ механизатордар үлэлэриттэн түгэс итэҕэстэр баалара ыйылыннна. Совхоз 85 трактористыттан 25-һэ эрэ, 20 шоферданан аҕыһа эрэ былааннарын толордулар. Техниканы көрүүтистин мөлтөбүттэн аллаһыы үтүктүк тахсар. Механизатордар ортолоругар үлэ дисциплинатын кэнсө, арыллыһыы чахчыларга таһаарыллыахтаах. Ордук мөлтөхтүк Доҕордуурап отделениета (механик Баҕа Г. П.) үлэлээн куоталаһыыга тиһэх хаалла.

Мунньаххаа тыл эҥинэ Сергучев И. И., Макаров А. Е., Батарин Ф. Ф., Литвинцев С. С., Дьячковскай Д. И., барыта 16 киһи ыытыллыбыт сүбэлэһэллэргэ.

1. 1971 сыллааҕы трактор үлэтин быллаанын 2 бырыһыанынан үрдэтэргэ. Ол иһин:

а. 980 га туорахтаах культура, 500 га сүөһү аһылыгар ананан куох ыһыыны, 28 га хортуоппуй ыһыытын кылгас агрономическай болдьохтоох үчүгэй хаачыстыбалаахтык ыытарга. Туорахтаах культура ыһыытыгар ананан Доҕордуурап отделениетыгар үрдүк үүнүүлээх звенотун тэрийэргэ. Хортуоппуй көрүүтүгэр ананан биир бастыҥ тракторинан сыһыарарга.

б. 1971 сыл бэс ыйын 25 күнүгэр диэри 1257 га сиригэр хара наары көтөҕөргө уонна сезон устатыгар иккиттэн итэҕэһэ суох обработкалыырга. 350 га хадьымэлы хорутарга.

в. ССКП XXIV съэһин үлэллыыһын көрсө 2850 тонна сабиэнэй нобуому баанынаҕа киллэрэргэ. 1150 гаҕа хаары тиҥэрэргэ.

г. 1971 сыллааҕы оттообуҥуна 8 механизированнай звенону тэрийэн совхоз оттоонор отуун 36 бырыһыанын оттууру ситиһэргэ. Маны таһынан общественнай сүөһү айаҕар ананан 1500 тонна сенаһы бэлэмниирбэргэ.

д. Тутуу маһын соҕотуоҥкалааһынтыгар оһуобай болҕоотоону ууран, ССКП XXIV съэһин көрсө 10 тыһ. устуука бэрэбиэркэни киэҥэтигэр киллэрэргэ.

2. Автомашина үлэтин 5 бырыһыанынан үрдэтэргэ.

3. Тракторлар уонна автомашиналар күүстэрин таба туһанан, дизельнэй уматыгы 3 бырыһыан, бензини 1 бырыһыан кэмчилиирбэргэ.

4. Үлэни саҥа ньымыларга олоҕуран тэрийэргэ. От үлэтигэр 3 звеноларга стогообразователлэри онорорго. Гидравлическай чоҥуну уонна от мунньарын котоҕор ньымаларын туһанарга.

5. Сылаҥ, Хатылы орто оскуолаларынан оҕолоону трактористар идэлэригэр үөрэтэргэ.

6. Үлэҕэ уонна баһаартан сэрэхтээх буолуу бырагыбыаларын кытаанахтык тутуһарга.

7. Ленинскай субуотуннуйуустар бириэмэлэригэр уонна сааскы суох алдьаныыны кэмигэр отделениелаан ахсын техника үлэһиттэрин күүстэриэн техниканы харайар сарайдары тутарга.

Үрдүк уойуулааҕынан туттардылар

ХАДАА Биригээдэ биир төһүү үлэһитинэн **Эверстов Дмитрий Захарович** буолар. Кини быйыл иккиэ буолан Тэҥинээ диэн сиргэ 46 уобар сүөһүнү кордулаар.

Бэйэларин үтүө кыһаллыылаахтык үчүгэй түмүктэнпиилэр. Биир сүөһү сууккатааҕы орто эбиллиитин 512 граҥҥа тиэрдэри ситистилэр. Эбатар совхозтарга 41 сүөһүнү үрдүк 5 сүөһүнү орто уойууларынан туттардылар. Дмитрий Захарович икки ый устата 500 сөлүк, хамнаһы уонна эбии төлөбүр ылахтара.

Үчүгэй үлэһит диэн макталлыбыллыан ылар.

П. ЛУКИН,
биһиги общ. корр.

ИККИ СОҤУН

Болтуҥа. Харбала бригээдэтигэр 147 борооскуну биир эмэ сүтүгэ суох ыытыллан турар. Тохсунньу түмүгүнэн борооскулар эбиллиилэрэ уонсайа 1507 кг-ка тиийэн, биир борооску сууккана 334 гр. эбиллиитэ ситиһиллибит. Ол иһигэр В. Степанова 20 борооскута сууккана эбиллиилэрэ 340, В. Чалкина 30 борооскута биир диилэрэ 360 г-ынан тэҥнэстилэр.

Кындал бригээдэтэ 224 борооскуну 100 бырыһыан тыыннаах ыытан турар. Тохсунньу түмүгүнэн бригээдэ үрдүнэн бороон сууккатааҕы эбиллиитэ 378 граҥҥа тиийдэ. Винокуров С. А. көрөр 41 борооскута орто тунан сууккана 500 грамм эбиллиннилэр. Хас биирдии бэрооскуттан орто тунан 157 кг ыйааһын нашнылар.

Н. БУШУЕВ,
биһиги общ. корр.

КОММУНИСТ ТУҺУНАН КЭПСИИБИТ

УОБАЛАСТААҔЫ ПАРТИЙНАЙ КОНФЕРЕНЦИЯ ДЕЛЕГАТА

Совхоз Сыланнаабы отделениетын Улахан Күөл учаастагар **ТРОФИМОВ Алексей Денисович** кэргэнинэн Клара Пахомовналыын ыарайбы көнүл эмиэрэн иитии тарилланиттэн үлэлииллэр. Киниилэр кыһа эрдахтараттэн көлхоз үлэтигэр бүспүт-хаһыыт дьоннор. Ол да иһин 1966 сылдаахха киниилэри сана ыыманы олохтоо хилләрииго — подсоска үлэлэтэ киллэрбиттэра түбэспичэ буолбатах этэ.

Ити сыл Алексейдаах Клара 20 нэһилиэк 40 ыарайбы эмиэрэн иннинттэрэ. Туох барыта сана тарилланиттэн үүс ыарахаттардаах буоллаччы. Биһиги дьоммут үустук сана ыыманы бэлиэлэргэ кырата суох сыраларын биэрбиттэрэ. Ол үчүтэй тумуктэрдээх буолбута. Онон подсос хаһаайыстыбаҕа үлэхан барыстаах ыыма буоларын данаастаабыттара.

Итиитэн кэлин икки сылга сайынын подсостаммыт бороскуулары ылан кыһын үстата саас бостуукка туттарыллыахтарыгар диэри кородлор. Күһүнүн араас туруктаах, сорохторо ороһуллаан төрөөбүт бороскуулары тушуттара. Киилэрин курдук, молтох туруктаах бороскуулары көрүү-истии, аһатыы-сиэтии элбэх түбүгү эрэйдэр. Онуоха эбии эрэ, кмарадас, сиистээх, эбии аһылыгы баламмирэ запарига, ойоҕо суох, күһаҕан хотоннор үлэни эссэ ыарахаллар.

Ол да буоллар дьулуурдаах үлэһиттэр коеньербо оҕорон эбии аһылыгы уонна намчы куох оту сиэтэн, хотоҥго хоммут уунан көрүүдэра кутан уулатан, саас таһырдьа илэпаджара таһааран күүлэйдэтэн, баяр тылынан эттэхэ, ыаллары барытын оҕорон, сыл аайы бороскуулаах үчүгэй туруктаах сыл таҕыларын ситиспиттэрэ.

Былыр Алексей Денисович 40 бороскуну, кэргэнэ Клара 30 бороскуну көрөллөх. Алексей Денисович сүрэхтэн XXIV съезһин чиһигэр күоталаһыыга киирбэтэ. биирдии бороскутун суукпаҕа орто эбиллиитин 250 граммга тиэрдэргэ эбһэтэлистибэ ылыммыта. Киин ити биэрбит тылын чиастэхтик толорон иһэр. Ол курдук, 1970 сыл ахсыныы ыйга хас биирдии бороскуу 268 грамм эбиллибит буоллаҕына, тохсунньу ыйдаабы эбиллиилэрэ 325 граммга тиийдэ. 9 бороскута иккилии центнертэн ордук ыйааһыннаана. ол иһигэр биир тыһы бороскуу 248 кг. ыйааһыннаах. Оттон Клара Пахомовна хас биирдии бороскута суукпаҕа 275 грамм эбиллиннэ.

Коммунист Алексей Денисович бастыҥ производственнигын таныллан, активнай общественник, атыттарга үтүө холобур буолар самай дьиссиплиннииэлээх. Бэйэтин билиитин-көрүүтүн үрдэтиигэ куруутун ыһыллар, биилигин партия историятын үөрэтэр кружокка үөрэнэр. «Кыыма», «Сана олоҕа» хаһыттары, «Хотугу сулус» сурунаалы сурутан аҕалар. Бу дьоллоох кэргэттэр 9 оҕолоохтор, 5 оҕолоро ситиһиилээхтик үөрэнэллэр.

Сүөһү пятиминутын биир бастыҥ үлэһита Алексей Денисович Трофимов аҕыстыбатын үлэһиттэрин республикатааҕы мунньахтарыгар кыттыыны ылбыта. Билигин уобаластааҕы партийнай конференция делегатынан талыллар үрдүк чиэскэ тигистэ.

Е. ОКОЕМОВА.

Съезтэн—съезкэ

СИТИҺИИЛЭРГЭ ТИРЭҔИРЭН

Ахсыс пятилетка иккис сылыгар экономическай оттүнэн халлыылаах үс хаһаайыстыбалар базаларыгар И. Д. Субуруускай аатынан совхоз тэриллибитэ.

Совхоз пятилетка сылларыгар ыһах сүөһү ахсаанын 907 төбөнөн, сылгы ахсаанын 643 төбөнөн, ол иһигэр маанар ыһах уонна бэҕэ ахсаан оттүнэн эдэлэтэ. Сүөһүттэн бородуукта суйаны ылыы сыллата улаатан иһэр. Биир ыһахтан үүтү ылыы 168 кг-нан, эти оҕорбут 151,7, эти государствоҕа атыылаабын 173,5 бырыһыанынан үрдэтэ. Совхоз валовой бородуукпутуттан 9,6 бырыһыанынан үөскэтэ. Ыраас барыс 188 тыһ. солкуобайтан 294,8 тыһ. солк. тиэрдэ, үлэ оҕорон таһаарыыта 68,8 бырыһыан үрдэтиллибэ.

Аапыт эбилэйдаах сылга совхоз работниктара, специалистара, инженернэй-технический үлэһиттэрэ эппиэттиһиэхтэрэх, үрдүк дьулуурдаахтык үлэлэхтилэр. Ити түмүгэр совхоз улуу сирдьит В. И. Ленин төрөөбүтэ 100 сылын туолар юбилейын чиэһигэр күоталаһыыга кыттан, үрдүк көрдөрүүлэри ситиһэн, **РСФСР Тыатын хаһаайыстыбатын министерствотын маҥнайгы бириэмийэтин, Саха АССР Министрдэрин Советын уонна ПССУОС көһө сылдьар Кыһыл Знаменатын ылар чиэскэ тиксибитэ. 1970 сыл сыл аайардаах түмүгүнэн ити знамя иккиэтэҕэ хаалларылынна. РСФСР Тыатын хаһаайыстыбатын министерствотын уонна профсоюз Киин Советын үбүс харчынан бириэмийэтэ ананна.**

Пятилетка сылларыгар совхоз иһигэр производство салааларын идэтинтигэ уонна концентрациялааһынтыгар биллэр-көстөр үлэ ыытылынна. Фермалар бөдөҥсүйдүлэр уонна эт-үүт хайысхатыгар араарбыт ыытылынна. Бурдук ыһыыта, саҥыл иитиитэ биир сиргэ түмүлүннэ.

Техника күүһүн таба аттаран туһаныытан туорахтаах культураны ыһыыны уонна хомуйууну ыллгас болдьоххо — 5 хонукка ыытары ситистибит.

От үлэтин механизациялааһын кэҥэтии олохтоноро, аапыт сайын 7 толору механизированнай звенону үлэлэттибит, кэлэр сылга 8 оҕоруохпут. Автопарк күүһүн биир сиргэ түмэн үлэни тэрийиттэн үлэ тэрээһинэ тубуста, сыллааҥы былаан аһара толоруллар буолла.

Совхозка мелиоративнай үлэ күүскэ туруоруллар. Кэлин сылларга 1190 гектар сир дуҕаттан быстардыбыт. Ходуһаны тердүттэн тупсаран оҕорууну 1158, сир кырсын тупсаран бөҕө күүһүнэн 2414 гектарга ыыппытыбыт. Уу хаһаайыстыбатыгар 308 тыһыынча солкуобайдаах үлэ барда. Культурнай-быт вой уонна производственнай тутуулары ыытыы-балачча кэҥэтии барар.

Социалистическай куоталаһыы кэҥэтии тэнийдэ. Аапыт дьылга ыһах сүөһү быраабын 101,5 бырыһыан, сылгы быраабын 101,4 бырыһыан, ол иһигэр маанар ыһах, бэҕэ быраабын толорулуннулар. Эти государствоҕа атыылаабын 109,2, үүтү атыылаабын 102,5, түүлээх быраабын 100 бырыһыан туоллулар.

Совхоз отделениелэрин икки ардыларыгар куоталаһыыга пятилетка бүтэһин сылыгар Кытаанах отделениета бастаата.

ССКП XXIV съезһин көрсө совхоз үрдэтиллибит социалистическай эбһэтэлистибэлэрин ылынан үлэлиир. Коммунистическай үлэ коллективын аатын ылар иһин охсуһууга совхоз сайҕылы питэр фермата, Арылыах тутуутун бригээдэтэ туруннулар. Сана дьылга киирэн баран, совхоз сылгыһыттара, механизатордара, ыччат сүөһүнү иитээччилэрэ совхоз үрдүнэн түмсэн үрдэтиллибит эбһэтэлистибэлэрин ылыннылар.

В. ЖЕБСАИН,
Субуруускай аатынан совхоз директора.

МАКСАКОВКА МАҺЫ КЭРДЭЭЧЧИЛЭРЭ

ССКП XXIV СЪЕҺИН КӨРСӨ

Тыа сиригэр кооперативнай эргиэн нэһилиэнньэни олох-дьаһах оттүнэн хааччыйыыга быһаарар миэстэни ылар. Табаар эргиэнин сайыннарыыга, нэйилиэнньэни культурнайдык хааччыйыыга кооператордар уларан политическай итиэнэ хаһаайыстыбаннай соруту быһаараллар.

Бу аналын Амма сельпотэ хайдах толорон иһэрий? Юбилейдаах 1970 сылга ылыммыт обязательстволарын ситиспиттэрэ. Ол курдук, 1970 сыл ахсыныы ыйга 1969 сыл ахсыныы ыйтан 73 тиэнньэччэ солкуобайынан эбэн табаары атыылаата. Оскуолабуой оборотун былаанын 105,6, киилэбэ астаһыыны — 111,3, киниги эргиэнэ — 112 бырыһыан туолбуттара. Кооперацияҕа дьону киллэрии сорудаҕа 108,3, пай үбүн хомуурга 110 бырыһыанҕа тэҥнэспиттэ.

Эргиэн бастыҥ үлэһиттэрин ахсаана үүнэн иһэр. Мэлдьи былаанньарын аһара толорон иһэллэр Софронов Е. Р., Окорокова Т. С., Капитонова М.М., Сивцева Д. П., Американская В. Д. курдук продавецтар.

Ол эрээри уопсай ситиһиигэ күлүктэтэн баар итэҕэстэри көрбөт буоллахха, улахан алдьас буолуо этэ.

Эргиэн маҕаһыыннар барыта эрэ-дэҥэ үлэлээбэттэр. Сельпо оҥас маҕаһыыныттан түөрдэ былаанын толорбото. Ол иһигэр толорорго барыһа ылахтаах Одьулуун (продавец Осипов С. С.) уонна Амма (продавец Седалищева В. Д.) киин промтоварнай маҕаһыыннара.

Эргиэн тэриллэрин иннигэр аҥардас тиэллэн кэлэр табаардарга, бородуукталарга суоттаһан олорбокко, ис ресурсаларын мунгутуурдук туһаныы соругу туран. Оттон бу сельпо васпыт сылларга созоруонастын оборотун былаанын сыарҕасуоҕа 63 бырыһыан толордо. Амма сүөһүгэр олорор, оҥу тэҥэ үгүс балыктаах күөллэр баалларын. Ол үрдүнэн, үлэни тэрийэн мынаппатаҕын түмүгүттэр, 15 центнер балыгы соҕотоҕун халлаан нэһилиэнньэтэ аттылыгын 0,2 центнерикэн эрэ толордо. Оттон 7,8 тыһ. устуука сымыт оҥоругар 5,5 тыһ. устуукана соҕотоҕуналлаата. Эт, сир астарын (луук, моонньоҕон о.д.а.) былааннара туолбата.

Тыаттан кыллааччылаах түүлээри булгаһыыга эрэмэр эрэ сельпобут, былаанын 15 тыһыынча солкуобай оҥоругар 5,6 тыһыынча сэлк. толордо.

Амма сельпотугар арастаран итиэнэ Мэҥэ-Хаҥалас оройуонун кооператордарын республика эргиэнин үлэһиттэриттэр таһаарбыт ыҥырыылларын ойоохоор эбһэтэлистибэ ылыммыттар. Онно табаар эргиэнин бастакы кварталлаабы былаанын 103, общественнай ааҕыллык, киилэбэ астаһыыны былаанынан 110, киниги атыылыгар—101 бырыһыанан толорорго диэн ыйыллар. Итиитэ ситиһэр наадаттан дьаарбанкаларбыт, үнэйэ сылдьан атыылаһааччылар, эргиэн оҥотон да атыы сана ыымаларын киэҥник олохтуурга сорук туруоруннулар. Барыта барытыгар көҥүллээһин режимнэн кытаанахтык тутуһаргэ, үбү, ахы итэҕэтиэхтэрин, табаар буорту буолуутун суох оҥорорго уонна эргиэн материальнай базатын тупсарар наадаттан хаһаайыстыбаннай ыыманан колхоз киин бөһүөлэгэр Дьабылаҥа бородуукта маҕаһыыныын туһан, 1971 сыла үлэҕэ киллэрэргэ, соруктаннылар.

Итиэннэ эбэһэтэлистибэ ылыммыт туран аммалар Кытаанах сельпотун үлэһиттэрин социалистическайдыы куоталаһыыга ыҥырдылар.

М. СОФРОНОВ,
Д. ЯКОВЛЕВ.

АММАЛАР КЫТААНАХТАРЫ ЫҤЫРАЛЛАР

КОМИ АССР. 1971 сыл иэвигациятыгар Вычегда уонна Сысола ергэстэринэн 6 миллиүөн куб. метр тутуу матырыйаала уһаарыллыахтаах. Ити маҕас үс гыммыттан биирин Максаковскайдааҕы маһы уһаарар хонтуораҕа ирээтигэр тиксэр. Максаковскай маһы уһаараччылара съезд чиэһигэр эбһэтэлистибэ ылыннылар.

СНИМОКТАРГА: уҥа—максаковецтар бэлэмнэзбит мастара. Хаҥас—Вячеслав Смолев салайааччылаах бастыҥ бригээдэ чилиэннэрэ. Хаҥастан уҥа—Анатолий Некрасов, Николай Липин, Вячеслав Смолев, Николай Хоспосов.

С. Губскай фотота.
ССТА фотохрониката.

КОММУНИСТ

ССКП Алексеевскай оройуоннааҕы комитетын уонна үлэһиттэр депутаттарын оройуоннааҕы Советын органа

● Куоталаһар оройуоммут хаһыата ыалдьыттыыр

ПРОИЗВОДСТВО КӨДЬҮҮҺҮН ҮРДЭТЭН

— Бэһиэги отделениебыт иллэтийэн үлэлиир сүрүн хайысхата — сүөһү иитиитэ.

Отделение ахсыс биэс сыллаах былаан сорудаҕын ынах сүөһүтэ 102,7, сылгыга 103,8, үүт ва[...] ынын 112,1 бырыһыан таһаарда. Үүтү государствоҕа туттарыыны 112,5 бырыһыан ситиһиннэрдибит. Биир фуражнай ынахтан үүтү ыам 104,5 бырыһыан буолла.

Производство көдьүүһүн үрдэтиигэ, киниэхэ бырыһааччы салайыыга үлэ эппиэттээх салааларыгар коммунистар үлэҕэ аттаралын туруорулубуттара. Холобур, отделениеҕа баар коммунистар 68 бырыһыаннара производствоҕа, кинилэр иһигэр 40-тан тахса бырыһыаннара сүөһү иитиитигэр быһаччы үлэлииллэр. Фермаларга партийнай уонна партийнай-комсомольскай группалар тэриллэн, улахан көмөнү оҥороллор.

Коммунистар түс бэйэлэрин[...] үлэҕэ сыһыаннаһыы үтүө холобурун көрдөрөллөр, общественнай хаһаайыстыбаны өрө көтөҕүүгэ көбүлүүр өрүттэрэ үлэлиир иһэр. Ону биһиэхэ маннык [...]дар бигэргэтэллэр.

[...]шарин аатынан фермаҕа партийнай группа тэриллэн, үлэлээбитэ бэһис сылыгар барда. Манна группаҕа салайааччынан ынахсыт коммунист Екатерина Андросова ферма старшайынан ынаһыксыт, коммунист Мария Слепцова үлэлииллэр. Кинилэр партийнай группаны былаанынан тэрийэн үлэлэтэллэр.

Ферма коллектива 1967 сылтан ыла коммунистическай үлэ коллективын бочуоттаах аатын үрдүктүк тутар. Кинилэр үүт биэс сыллаах былаанын 116,2 бырыһыан аһара толордулар. Эбэтэр тохсус пятилетка сылларыгар 113 тонна үүтү государствоҕа туттардылар. Ферма маактарынан буолааччы Екатерина Антросова, Мария Слепцова биирдии бэйэлэрэ биэс сыллаах сорудаҕы 114,8—122,4 бырыһыан толороннор былааны таһынан 150—233 центнер үүтү ыаттылар.

Уотуллар сүөһүгэ старшай бостуугунан үлэлиир коммунист Роман Егорович Хатылаев колону түөрт сыл устатыгар сайыҥҥы үчүгэй түмүктэри ситиһэр. Кинилэр тордуу буолан түөрт сыл устатыгар 2784 сүөһүнү сүтэрбэккэ көрөн-истэн үчүгэйдик уойаллары тэрийдилэр. Онуоха бэриллибит былааннаах биир сүөһү суукканааҕы орто улаатыытын 30 грамынан үрдэттилэр. Онон 100 центнер эти былааны таһынан государствоҕа сдача биэрдилэр. Ангардас ааспыт сайыҥҥы сезоҥҥа бу звено көрбүт сүөһүтүттэн 98 бырыһыана үрдүк уойуулаахтарынан государствоҕа туттарылынна.

Ян Ребицкэй аатынан ычаат-комсомольскай ферматын ылан көрүөххэ. Ферма хотоно траншеалаах, нэһиэнэ кырдьылаубат (сайынын биирдэ ыраастанар), сүөһүтэ баайылбат; бүрүүс маһынан оҥоһуллубут кылааткалаарга тураллар. Хотон ортотугар цемент оркинизэх сүүрээ сиэмэһэхтаах каккалаһан тураллар. Кинилэр 20-30 тонна истээхтэр. Онно уу уонна кооньорбо салбааһа муньуллар. Олортон түүнү эбэтэр коошьорбону КВ 200, КВ-300 паробразователлэр күүстээх паардарынан үрдэрэн, рабочайдар иһиттэргэ кыраамы ор-бон начаас куттаран ылаллар.

Бу хотоҥҥо үчүгэйдик тэриллибит кыһыл муннук баар. Онно тэрэ душтанар, санитарнай-ветеринарнай, таҥаһы уларыттынар, күөх үүнээйини үүннэрэр хостор үлэлииллэр.

Быйыл фермаҕа 600 ычаат сүөһү кыстатыллан турар. Манна 6 ычаат көрөр-истэр. Кинилэр үстүү буолан сменанан солбуйсан үлэлииллэр. Бу фермаҕа ычаат хаһаайыстыбаннай ахсаан уонна үлэни научнайдык тэрийии элементэрин киллэриигэ холобур үлэлээбитэ иккис сылыгар барда.

Кыһыныҥ фермаҕа үлэлээччилэргэ сүөһү суукканааҕы орто эбиллиитин грамынан ааҕар төлөбүр олохтонно. Ол түмүгэр үлэҕа улахан таттарыы, кэрэхсэбил үөскүүр. Ычаат көрөр сүөһүтэ суукканааҕы төлөһүйэн эбиллиитэ, кини бэйэтин үлэтин тэн тутулуктааҕын билэр, өйдүүр. Онон сүөһү суукканааҕы эбиллиитин ыйын ахсын, сүөһүнү барытын ый түмүгүн ахсын ыйааһын хаһаайыннаабакк ыытыллар.

Тыа хаһаайыстыбатын өрө руулаах күүстэриттэн биирдэстэринэн сир бырдыгын үрдэтии буолар. Айһыы иһэр пятилеткаҕа 1000 гектардаах сиргэ дулаҕа быстаран, хаҕыһа оҥоһуллубут. Итинтэн хайыы-үйэ 400 гектарыгар үүнүүнү ылыыбыт. Оноттооһунуга ининиктин толору механизацияламмыт агрегаты үлэлэтэргэ ынаах үөскээтэ.

Тохсус пятилетка түмүгэр 1800 ынах, 700 сылгы сүөһүлээхпит. Ходуһааны тупсарыыны салгыы кэҥэтиэхпит. Ичигэс олохко киллэрии совхозпут 1975 сылга диэри сорудаҕылыныытык олохко киллэрэри көмөлөһүөҕэ.

Ити курдук, отделение бары рабочайдара уонна специалистара итэннэ ыһыллаах салаатаҕа ССКП XXIV съеһин производствоҕа улахан ситиһиилэрдээх көрсүһэргэ эбээһинэстэнэн, үлэҕэ дьулуурдаахтык туруналлар.

И. СИВЦЕВ, **П. Алексеев аатынан совхоз Бааһаҕатааҕы отделениетын управляющайа, партбюро чилиэнэ.**

Производство командира Хрисанф Иванович Кашкин Дэбдиргэ отделениетыгар (Петр Алексеев аатынан совхоз) управляющайынан хаһыс да сылын үлэлиир. Ситабыллаах тэрийээччинэ, сыламтата суох үлэһити отделение үлэһиттэрэ ытыктыыллар, астыналлар.

Кини салайар Дэбдиргэтээҕи отделениета 1966—1970 сыллааҕы пятилетка сорудахтарын, болдьоҕун иннинэ, 4 сыл 9 ыйга толорбута. Совхоз үрдүнэн ыытыллыбыт социалистическай куоталаһыыга бастаан, 1970 сылга бастакы миэстэни ылбыта. Билигин үлэһиттэр, саҥа тохсус пятилетка бастакы сылын кирбиилэрин ситиһиилээхтик ылаарга турунан, үлэлии сылдьаллар.

СНИМОККА: Х. И. Кашкин.

1966—1971 сс.

• СЪЕЗТЭН—СЪЕЗКЭ •

ЧУЛУУ МЕХАНИЗАТОР

От хомуурун кэлимник механизациялыырга республикаҕа тиийэ биллибит механизатордар Победа отделениетыгар баллар. Механизированнай звенону бастаан Н. Ф. Львов, онтон 1969 сыллаахтан М. Н. Тихонов салайбыттара.

Звено, биир киһиэхэ таһаарыынан, пятилетка сылларыгар оттообут көрдөрүүлэрэ бу баар: 1966 с.—70,5 тонна, 1967 с.—129, 1968 с.—172, 1969 с.—137, 1970 сылга —132 тонна. Механизированнай звено 1966 сыллаахха 13 киһилээхэ, 1967 сылтан 10 киһинэн, 1968 сылтан биэтэх 9 киһинэн үлэлиир.

СНИМОККА: механизированнай звено салайааччыта, үлэһиттэр депутаттарын оройуоннааҕы Советын депутата, ССКП райкомун бюротун чилиэнэ Михаил Николаевич Тихонов.

Искусственнай сиэмэлээһин—дьоһуннаах ньыма

Сүөһү боруодатын тупсаран элбэх эти, үгүс үүтү ылыыга саамай көдьүүстээх ньыманан сүөһүнү искусственнай сиэмэлээһин буолар. Итиниэх ньыманан ынаҕы туллаарыы төрүөх хаачыстыбатыттан көрөн, племеннэй атыыр оҕустары ордук киэҥник туһанарга кыаҕы биэрэр.

Бу ньыманан «Таатта» совхоз Чымынаайытааҕы отделениетыгар идэтийэн үлэлээһин быйыл 13-с сылыгар барда.

Ынаҕы искусственнайдык сиэмэлээһиҥҥэ ынах уулаҕыыта сылларынан маннык түһэн иһэр:

1966 с.	400 ынахтан	79%	уулаҕыыта
1967 с.	350	»	85%	»
1968 с.	220	»	91%	»
1969 с.	204	»	92%	»
1970 с.	200	»	92%	»

Итинтэн көстөрүнэн ынах уулаҕыыта намыһаҕа суох, сүөһүттэн элбэх эти, үгүс үүтү ылаарга барыстааҕын толору дакаастыыр.

Чымынаайы отделениета хабан сытар Амма хочолоругун оҕо сочиенэ кимиэхэ барытыгар биллэр. Оттон Таатта үрэх талыы хотуһаларыгар уонна алаастарыгар түһэр оттор хаачыстыбаларынан быдан ордуктар. Ол гынан баран, тоҕо эрэ Чымынаайы отделениетын ынаһыксыттара совхоз эрэ үрдүнэн буолбакка, оройуон үрдүнэн кимиэхэр да үгүс үүтү ыатыллар. Атыныык эттэххэ, бу отделениеҕа 6 ынаһыксыт 2000 килограмм кирбиитин ыллылар. Ити ангардас, ынаҕы искусственнайдык сиэмэлээн, боруодатын тупсарыыттан эрэ тутулуктаах. Сүөһү боруодата тупсубутуттан ыйааһына эмиэ үрдээтэ, онон элбэх эти ылаарга кыаҕы үөскэтэр.

Итини маннык чахчыттан көрүөххэ сөп.

Быйыл отделение үрдүнэн кыстыыр 3 ыйын устатыгар борооску суукканааҕы эбиллиитэ 558 грамма тэҥнээтэ эбэтэр биир бороосху ыйааһына 51,3 кг эбилиннэ.

Ордук үрдүк көрдөрүүнү коммунист Арылахов Н. Н., бороосху суукканааҕы эбиллиитин 616 грамма тириэрдэн ситистэ эбэтэр биир бороосху ыйааһына 56,7 кг улаатта.

Онон, сүөһү боруодатын тупсарыыга элбэх эти, үүтү ылыыга сүөһүнү искусственнайдык сиэмэлээһиҥҥэ суолта биэрэн, Чымынаайы отделениета итинник ситиһиилэрдээх үлэлиир.

Е. ДАЙБАННЫРОВ, «Таатта» совхоз Чымынаайытааҕы отделениетын осеменатора.

Өлгөм булт

«Таатта» совхоз булчуттара 1971 сыл бастакы күннэриттэн күндү түүлээҕи бултааһыҥҥа дьулуурдаахтык турунуудо. Черкөөх отделениетыттан А. В. Захаркин 350., Чымынаайыттан Й. К. Рахлеев 250 солк., кадровай булчут Н. Т. Новгородов 230 солк. суумалаах түүлээҕи номнуо туттардылар.

Кадровай булчуттар хас биирдиилэрэ 1971 сыл бастакы кварталыгар былааннаах 400 солк. суумалаах күндү түүлээҕи государствоҕа туттарар, ССКП XXIV съеһин бэлэхтээх көрсөр түһүүгэр аҕ тайҕаҕа салгыы булууга сылдьаллар.

И. ВИНОКУРОВ.

ОЛУС ДА СУДУРГУТУК АТЫЫЛАСТЫМ

Репортаж

Атыылаһааччылар маҕаһыын ааныттан киирдэ диэки киирэн истилэр. Урукку эргэ маҕаһыын диэн баар дуо? Сылаас уонна ититтиллибит дьиэ сылааһа таһыттан киирбит дьону иһирэр.

— Турумаар, баһаалыста ааһыҥ. Аны уочараттаабаккыт. Түгү сөбүлүү көрбүккүтүн отделлартан көрөн ылыҥ уонна таһаан иһэҥҥит кассаҕа төлүүгүт,— диэн Елена Ивановна Петрова атыылаһааччыларыгар айҕастык быһаарар.

Хаһаайыстыбаннай маҕаһыыҥҥа табаардар бары көрүүгэ киһи көҥүллүк эргийэн киирэн таһаарыгэр сөп гына аҕатын долбуурдарга туруоруллубуттар.

Хааннык да үтүрүһүү, анньыыдаһыы диэн суох буолла. Эчи кудуххайын. Маҕаһыыҥҥа киирэот, атыылаһыахтаах маҕын туһааннаах отделтан сүгүбү тардан ылардык. Ити курдук пенсионер Н. Уваров тэрээк сүгэни, М. Михайлова бөппүрүөскэ таҕаһа, А. Харайданова таҥаһы суубарга түттүүлар «Новость» бороһуок хас да баачыкатын ыллылар уонна таһаан иһэн кассаҕа сыанатын төлөөтүлэр.

— Олус да үчүгэй обит. Бу саҥа ньыманан — самообслуживаниенан — маҕаһыын атыылаһыыга киирбитэ. Урукку буоллаҕа, бу атыылаһыым киһи уочаракка, киһи аҕыйаҕар чаас аҥара, оттон киһи үксүгэр икки-үс чаас туруох этим,— диэн үөрбүттэр киппиэт тыллаах атыылаһааччылар кэпсээннэрэ үгүс буолла.

Ити күн гастроном маҕаһыына эмиэ самообслуживание көрүҥэр киирбитэ сураҕа Ытык-Күөлү тилийэ сүүрдэ.

Ити курдук Ытык-Күөл сэлиэнньэтигэр ааспыт 1970 сыл ахсааныгар ыйыгар икки маҕаһыын самообслуживание көрүҥэр киирдэ.

В. СЕРГЕЕВ.

ГЕНЕРАЛЬНАЙ МАРШРУТ

Советскай Союз оҥоруулаах күүстэрин 1980 сылга диэри сайдыытын уонна аттаран туруоруллуутун генеральнай схематын научнайдык ыраатан оҥоруу түмүктэннэ. Саҥа куораттары, промышленнай предприятиелары тутууга, тыа хаһаайыстыбатын — туһаныллар сирдэрин таба аттаран туһаныыга, айылҕа баай ресурсаларын территорияларын баһылааһын суолугар дойду учуонайдарыттан прогнозтанныахтаах үгүс этиилэр киллэриллиннилэр.

ССТА корреспондена Ю. НОВОКШОНОВ оҥоруулаах күүстэри уонна айылҕа ресурсаларын үөрэтэр ССРС Наукаларын Академиятын Президиумун иһинэҕэр комиссия председателэ академик Н. В. МЕЛЬНИКОВТАН итии схема туһунан ыйытыылардаах көрсүстэ.

— Биһиги дойдубут, — диэтэ учуонай, — сир шарын үрдүнээҕи айылҕа бары ресурсаларын кэрүҥүнэн толору хааччыллыбыт суос-соҕотох государствонан буолар. Ону тэҥэ кини минеральнай сырье сүрүн көрүҥнэрин чинчийиллибит саппааһынан аан дойдуга биир бастакы миэстэни ылар.

Кэннэки бириэмэҕэ Советскай Союз ордук Европатааҕы чааһыгар — Коми АССР-га, Удмурдияҕа, Украинаҕа — нефть саҥа саппааһа көһүннэ.

Генеральнай схеманан илиҥҥи Уралы, ордук Сибиири түргэн тэтиминэн сайыннарыы көрүллэр. Манна саҥа күүстээх оттук энергетическэй базалара, бөдөҥ химическэй комплекстар, металлургическай комбинаттар, массыынаны оҥорор заводтар тутуллуохтара. Украинаҕа бөдөҥ нефтехимическэй комплекс тутуллуута бэлиэтэннэ. Курскай магнитнай аномалияҕа тимир рудатын саҥа баай саппаастаах сирдэрин баһылааһын иннинэ оттүгэр түргэтиэҕэ.

Дойду оттугун саҥа базалара кэбин уонна газы хостооһун тэтимин балачча түргэтэтиэхтэрэ. Холобур, хайыы-үйэҕэ Муустаах Океан биэрэктэригэр кэбин чинчийии саҕаланна. Учуонайдар ирбэт тоҥҥо, урут хаһан да биллибитэх, оттук көрүҥэ — тоҥ газ көстүө диэн сабаҕалыыллар.

ССРС Европатааҕы чааһын иннинэ сайдыытын былаанын көрдөххө бу «чинчийиллибит» миэстэлэргэ бөдөҥ геологическай булуулар бэар буолуохтарын нытта аахсыбат буолуохха сатаммат. Холобур быһыытынан Оренбургдааҕы газтаах оройуону аһыыны уонна Белоруссия кэбин ылан көрүөххэ сөп.

Бөдөҥ индустриальнай сайдыы дьэҥкэр кууракка үгүстүк киирэллэригэр тиэрдиэҕэ. Учуонайдарынан оҥоһуллубут бу схемаҕа дойду үрдүнэн, ону тэҥэ хас биирдии экономическай оройуоннарынан кыраттары уонна сэлиэнньэлэри тутууга сүрүн болҕомто уурулар.

ССРС оҥоруулаах күүстэрин генеральнай схематын оҥорууга — диэтэ түмүгэр академик Н. В. Мельников, учуонайдар бары советскай республикалар пропорциональнай сайдыыларыттан уонна биһиги национальнай политикабыт принциптэрэ олохсо киирииләрин ситиһиинэн сирдэттилэр.

34 СААСТААХ АКАДЕМИК

НОВОСИБИРСКАЙ. 34 саастаах Александр СКРИНСКЭЙ — ССРС Наукаларын академиятын Сибирдээҕи отделениетын ядернай физика Институтун лабораториятын начальнига — 1970 сылга академик буолла. Элэ учуонай — Москватааҕы государственнай университеты бүтэрбитэ. МГУ-ну бүтэрэн баран, 11 сыл устатыгар Александр Скринскэй 50-тан тахса научнай үлэни бэчээттэттэ. Онтон үгүстэрэ уустук экспериментальнай чинчийиилэргэ аналлаахтар. Талааннаах физик-экспериментатор Ленинскэй бириэмийэ лауреата Новосибирскайдааҕы антипротоннай ыраайыгы биир кобу лээччинэн буолбута.

СНИМОККА: академик А. Н. СКРИНСКЭЙ. А. Поляков фотота. ССТА фотохроникката.

„Аполлон—14“ хараабылы ыытыы

НЬЮ-ЙОРК. Олунньу 1 күнэ. ССТА. Бүгүн Кеннеди туумул арыытыгар баар стартовай площадкаттан Москва бириэмэтинэн 0 чаас 03 мүнүүтэҕэ «Аполлон—14» космическай хараабыл ыытылынна.

Хараабыл бортугар үс космонавт баар: А. Шепард, С. Руса, уонна Э. Митчелл. Кэтүү сылала — икки космонавт Ый ньууругар түһэрии.

«Аполлон—14» хараабыл Сир аттыгааҕы орбитаҕа тахсыта. Онтон салгыы хараабыл Ыйга кэтүү траекториятыгар киирбитэ.

Тустууктарбыт стартара

Саҥа дьылга үктэнэн баран биһиги тустууктарбыт хайыы-үйэ үс төгүл оройуон тас өттүгэр тахса сырыттылар. Тохсунньу 9—10 күннэригэр Якутскайга 9 хамаанда, 120 тус туук кыттыбыт «Спартак» общество уобаластааҕы күрэхтэһиитигэр спортивнай оскуолат тан 9 бөҕөс киирбитэ. Олор Валентин Феофанов (44 кг), Виктор Никитин (52 кг), Коля Коркин (56 кг), Володя Ефремов (60 кг), Валерий Слепцо (65 кг) чемпионнаабыттара. Ону тэҥэ үс тустуук иккис, биир оҕо үһүс миэстэни ылбыттара. Хамаандаттан Чурапчы оройуона бастаабыта, иккискэ — якутскайдар, үһүскэ верхоянскайдар тахсыбыттара.

Онтон тохсунньу 11—13 күннэригэр Кирово-Чепецкай куоракка буолбут РСФСР «Урожай» обществотын Киин Советын күрэхтэһиитигэр 7 тустуук кыттыыны ылбыта. Манна 48 килограмнаахтарга Ваня Егоров, 52 килограмнаахтарга Кеша Морфунов, 57 килограмнаахтарга Ефрем Ефремов РСФСР чемпионун аатын ылан тэтин кэлиттэрэ. Онтон Владимир Осипов (52 кг) үһүс миэстэни ылбыта.

Эмиэ итиэ кэмгэ Дальнай Восток зонатыгар РСФСР норуоттарын бэһис спартакиадатын программатыгар сөп түбэһиннэрэн ыытыллыбыт күрэхтэһиитигэр Саха сирин хамаандата чаҕылхай кыайыыны ситиспитэ. Итиннэ чемпионнаабыт 7 киһиттэн алталара биһиги спортивнай оскуолабыт иитиллээччилэрэ. Ол иһигэр Аркадий Аманатов, Роман Дмитриев, Семен Морфунов, Вячеслав Карпов, Владимир Андросов, Савва Григорьев.

Бу күннэргэ ССРС үтүөлээх тренерэ Д. П. Коркин бэйэтин 9 үөрэнээччитин кытта Сыктывкар куоракка олунньу 2 күнүттэн саҕаланыахтаах Советскай Союзка уолаттар ортолоругар бастыыр иһин күрэхтэһиигэ барда. Ону тэҥэ улахан дьоҥҥо Таганрог куоракка олунньу 9 күнүттэн ыытыллыахтаах РСФСР финалыгар биһиги тоҕус бастыҥ тустууктарбыт кыттыыны ылыаҕа. Оройуон спорду сэргээччилэрин аатыттан бөҕөстөрбүтүгэр улахан спортивнай ситиһиини баҕарыаҕың.

Г. ЕФИМОВ.

СУОБАС ДУОМА ДА СУОХ

Колхозка диспетчер үрдүк сололоох киһи. Кини сөмүйэтин хамсааһыныттан массыына, трактор хаана, кимиэхэ бараара быһаарыллар. Кини — биирдии колхозтаах, тракторист, шофер үһэр «таҥараларэ», «үрдүк» киһилэрэ. Ол сыаннатын, суолтатын Калинин аатынан колхоз диспетчерэ Шеломов М. П. билэрин аһан, наһаа үчүгэйдик, «сылыһыы хайаҕаһын» ааҕа билэр.

Ааспыт сыл сэтинньи 20 күнүгэр үрдүк сололоох диспетчер бэйэтин сылаас оронугар нус-хас утуйа сыппыта. Ити кэмгэ кинини Бастаахха тиэйэн киллэриэхтээх шофер Слепцов И. Д. чаһытын көрө-көрө гаражка массыынатын собуоттаан, ититэн баран: «Һоҕор кыыһырыа» — диэн болҕообут чааһыгар диспетчер дьиэтин ааныгар массыынатын «хорус» гына тохтоппута. Аргыыйдык ааны тоҥсуйан тобугуралпыта. Дьиэлээх киһи саҥа уһуктан тыыҥаҕырдаан, тылланныгыан баран туран, тиэтэйбэккэ арыйбыта. Ан-дьуо аһаан уоһук тыыһа чабыргаабыта. Кэмниэ-кэнэҕэс дьэ уһун суоллардыгар турбуттара. Бастаахха киирэн таһаҕас тиэйэн баран, Шеломов — доҕоор, аһы аһыыр киһиги дуо? — диэн ыйыппыта. Шофер Слепцов аккаастыыра кэлиэ дуо, — астан ким аккаастаммыта баарай? Аһы баҕас аһаныллыа, — күө-дьаа буолар.

Итинтэн ылтаан Шеломов маҕаһыыныгар киирэн икки иһит кыһыл сиэбигэр уктан таксан, «кордоохтук» айанныыр буолбутуттан үөрэн, хабарҕатын тыган «кылк» гыннарбыта. Өр гыммакка, аныгыар Суола үрэх үрдүгэр кэлэн, кабиналарыттан таксан дулук үрдүгэр олорбуттара. Бытыылкаларын «тоҥсуйбуттара». Ити кэнниттэн кимиэхэ барыыгар биллэр ырыаны:

Үрдүк быраан кэтэҕэр,
Үрүҥ күммүт түһүүтэ..,

— диэн, ырдьык да, киьэээтики күн киирилитигэр түбэһиннэрэн, ыллаан доргуттулара.

Онтон салгыы айаннаан, Тэҥүлүүтэн эмиэ эбиэн, суоллара ирим-дьирим буолуталыыра. Айаннара бытаарыахтааҕар, өссө тэптэн түргэтэтэн барбыта. Ол иһэн, Шеломов кини айаҕын хааньах-мунньах, мүчүк-мүчүк гыннара-гыннара, бу суоллардан иһэр киһититгэр, кини кэргэнин туһунан сыыбыргаан барбыта. Кини этэринэн, суоллар кэргэнэ «күһаҕан дьахтар» үһү. Ол быыһыгар уһун кылааннаах үөһээх харабынан суолларын диэки көрүтэлиир. «Хаала хамсаан эрэр дуо? Өссө иһтэххэ сатанмыһы. Хайаан да хаалларбар өонньоотохпуна табаллар» диибиттин, кылан-халан көрөр. Өссө суустааҕы, өссө кыһыылааҕы таһаартыы иста. Бэстээн Слепцов итэҕэйэ суох курдук саҥаан, күлүүк-оскуьуох буолан иһэн, оргыһа буолуохсуу саҕатахан-саҕа кыһыылааҕы таһаарара, сүрэҕэр охсубута. Кыыһыран, кыһыыран барбыта. Тиһэҕэр кииһитин уолуктаан турбута.

— Доҕоор, туох буоллуҥ? — диир-диир Шеломов күөйүтэ буолан ымаҥнаабыта, — ити кэпсээн хааллын, хата дьиэбэр арыгы иһэрдиэм.

Өр-өтөр буолбатылар, Маралаайыларыгар бу тиигиэтэн тиийэн кэллилэр. Шеломов биир

Фельетон

иһит водканы күлүмүрдэтэн таһаарэн остуолга уурар: «Чэ, Уйбаан, тупсуохха. Бу аһынан сууйуохха». Массыынаһэрэн гаражка туруоран баран, аана тахсан иһэллэр. Ол олорон Шеломов туох эрэ үөннээх сэбүгү суолларын кулгааҕар сибигинэйэр. Ону истээ: «Һэччэ! — Иги буоллаҕына...» — диир да дьиэтигэр сүлбу ойон тиийэр. Олуу түбэлтэлээх, кэргэнэ мунньахха барбытын истээ: — Мунньахтаахтар баҕастанахтар... — диэт сельскэй кулуупка тиийэн айдаарар, онтон дьиэтигэр кэлэн кэргэнин кырбыыр, малын-салын алдьатар, дьиэ-уот куттуур...

И. Д. Слепцов айдаарыыта, харса-хабыра суох күлүгээннээһиниэ мэлэ хаалбат, дьыала тэриллэр. Бу дьыалаҕа Шеломов М. П. туоһу этэ буолар. Ол туоһулааһыныгар суолта арыгылаабытын мөлдьөһөн «кубарыттар». Народнай, суут дьыаланы көрө таксыытыгар бэбиэскэ туттарыллар. Маннык, сүүт мунньаҕар, дьүүллээччи Слепцов уонна бүтүн общественность иннигэр кырдьыгын, туох буолбутун муускэ уурран биэриэхтээх этэ. Кини суут мунньаҕа хаһан буоларын билэр. Олохтоох Совет үлэһиттэрэ кимиэхэ тылларынан этэллэр, аттан да дьон ойдоһоллор. Шеломов ону ол диэбит: «Сууттуу сылдьыахтара эл» диэн туох да сыһыана суох киһи курдук туттар. Милиция үлэһиттэриттэн мэлтэк-мэлтэ түһэн күрэнэр. Күнүскү ыйыылыгын дьиэтигэр аһаабат.

Ол иһин олохтоохтор сөпкө этэллэр: «Шеломов сылыыйаах, таба харбаппат тэлэх-тэтэхэй. Кини ити курдук сылдьыбыта, элбэх. Көҥүл барбыт [illegible]чоох кэриэтэ». Бу киһи тоҕо [illegible]ыык кэр-дьэбэр быһыыланна, [illegible]охтан тууралаах киһиний?

Бу — Шеломов Михаил Павлович. Маҕаһыыныга продавецынан үлэлээн адьыыга сылдьан элбэх үбү итэҕэстээбититтэр, түүтүн кылаана тыытыллан көрбөтөх, мутудайдар «саарычакыылаах» киһилэрэ. Колхоз массыынатын тэлбитинэн баччайдыыр, бол саналииччылар кыайан тупват «аахсыбат» буолбуттар. ССКП чилиэнэ эрээри, буруйа-сэмэтэ элбэх. Собүлүүр мунньахтарыгар сылдьар, сөбүлээбэтэҕинэ — мэлиир, сүтэн хаалар. Соруддары толорбот, Советскай сокуону ким баҕарта буолуучу толоруохтаах. Арай оннo Шеломов М. П. толорорбо, толорбото көҥүлэ. Көҥүл көччүйэр. Маннык суобас дуома да суох киһиттэ бу да сырыыга көҥүлүн аһа хамсаан көрүө суоҕа, кутуругунан ооньуу сылдьыа диэн сэрэйэ саныыбын.

Ф. Ф. [illegible]ЛОТОВ.

АГРЕССИЯНЫ САЛГЫЫ КЭҤЭТИИ

Информационнай агентстволар биллэриилэринэн, Америка Холбоһуктаах Штаттара Соҕуруу Вьетнамы кытта Лаоһу утары операцияны ыытарга бэлэмнэнэр.

Кэлиин иһитиннэриилэринэн, Соҕуруу Вьетнам сэриилэрэ Америка авиациятын көмөтүнэн Лаоска тоҕо ааннаан киирдилэр.

«Санди экспресс» диэн Англия хаһыата суруйарынан, тохсунньу 30 күнүгэр Лаоска саба түһүүгэ 400-тэн тахса ыраахан бомбардировщиктар кыттыыныр.

ССТА.

Редактор Н. П. СИДОРОВ.

БИҺИГИ ААДЫРЫСПЫТ: Чурапчы сэлиэнньэтэ, Карл Маркс уулусса 12 №-рэ.

РЕДАКЦИЯ ТЕЛЕФОННАРА: редактор—0—89, тыа хаһаайыстыбатын уонна культура, олох-дьаһах отделлара—0—90, уопсай отдел—0—91, типография—0—95.

Редакцияҕа ыытар суругуҥ аадырыһы, араспаанньаны, аатыҥ аҕа аатын толору суруллуохтаах.

Чурапчы оройуонунааҕы типография.

Тахсар ахсаана 2497.